

广西中医药大学
GUANGXI UNIVERSITY OF CHINESE MEDICINE

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล The Educational Institute Administration in a VUCA World Digital Intelligence (DQ)

กมลวรรณ จันทร

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail : s63561802032@ssru.ac.th

อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.ศัลสนีย์ จะสุวรรณณ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว ความฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล เป็นเรื่องหนึ่งที่กำลังพูดถึงในวงการศึกษา โดยเฉพาะความสามารถในการปรับตัวของผู้เรียนในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) จึงเป็นภารกิจโดยตรงของสถานศึกษา และเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องบริหารจัดการหลักสูตร และพัฒนาสถานศึกษา เพื่อรองรับตัวชี้วัด ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต โดยใช้ทักษะการใช้สื่อ และการเข้าถึงคมในโลออนไลน์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถเผชิญกับความท้าทาย เพื่อสามารถสร้างและใช้เทคโนโลยี เข้าใจการบริหารความเสี่ยง รับรู้รับมือกับภัย และการแสดงออกด้านดิจิทัล การสื่อสารกับผู้อื่น ค้นหา อ่าน วิเคราะห์ แยกแยะ ประยุกต์ และแลกเปลี่ยนมีการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน รวมทั้งกฎหมายต่าง ๆ ในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ: ยุคโลกพลิกผัน, การบริหารสถานศึกษา, ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล

Abstract

The New Normal under the situation of the COVID-19 epidemic, since entering the 21st century is a time of rapid change in the world. digital intelligence It's one thing that's being talked about in education. Especially the ability of learners to adapt in a VUCA World is a direct mission of educational institutions and it is the responsibility of the school administrators to manage the curriculum and develop educational institutions to support indicators. Digital Intelligence (DQ) covers knowledge, skills, attitudes and values. necessary to live life using media skills and socializing in the online world School administrators are

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

therefore an important mechanism to develop technology in accordance with the changes of the world. can face challenges. to be able to create and use technology Understand risk management, recognize, cope with digital threats and express themselves. Communicating with others, searching, reading, analyzing, discriminating, applying and exchanging has promoted human rights. including various laws in the use of technology to be able to cope with current changes effectively and lead the school to be successful.

Keywords: VUCA World, The Educational Institute Administration, Digital Intelligence (DQ).

บทนำ

เรากำลังเดินทางไปสู่สภาพใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม VUCA เป็นโลกที่ทุกคนต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ Volatility คือความผันผวนสูง เปลี่ยนแปลงฉับพลันรวดเร็วมาจาก Disruptive เทคโนโลยี Uncertainty เป็นสถานะที่มีความไม่แน่นอน ทำให้ขาดความชัดเจน ยากต่อการตัดสินใจ Complexity ความซับซ้อนที่ทวีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ การเชื่อมต่อทาง Internet IOT ทำให้ดูเหมือนโลกเล็กลง Big Data ที่อยู่ใน Cloud และ Ambiguity ความคลุมเครือที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ สิ่งดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยที่ท้าทายทำให้เกิด Platform การจัดการเรียนรู้ใหม่ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562) สอดคล้องกับ Namprom (2019) กล่าวว่า VUCA World เป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง พลิกผันอย่างรวดเร็ว VUCA World ถือว่าเป็น The New Normal หรือเป็นสถานะปกติแบบใหม่ของโลกที่ผู้คนในสังคมจำเป็นต้องหาเทคนิค วิธีการหรือเครื่องมือในการอยู่กับ VUCA World ให้ได้ เพื่อให้ทันหรือนำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ ที่เข้ามาด้วยการสร้างความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี รวมถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งสภาพสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ อย่างไม่อาจคาดการณ์ได้ สำหรับภาคการศึกษาในยุคที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน การบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จึงจำเป็นจะต้องปูพื้นฐานการศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมของความสามารถทางเทคนิคความรู้ความเข้าใจ และความคิดทางสังคมที่มีพื้นฐานอยู่ในค่านิยมทางศีลธรรมที่ช่วยให้บุคคลที่จะเผชิญกับความท้าทายทางดิจิทัล ความฉลาดทางดิจิทัลที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและค่านิยม (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2562)

ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน ผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการหลักสูตร และพัฒนาสถานศึกษา เพื่อรองรับตัวชี้วัด ความฉลาดทางดิจิทัลให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกบนโลกออนไลน์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี กระแสความเป็นใหญ่ของเงินทุน รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ยุคโลกพลิกผัน (VUCA World)

Giles (2018) กล่าวว่า VUCA เป็นคำย่อของ ความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความสลับซับซ้อน (complexity) และความคลุมเครือ (ambiguity) เดิมเป็นคำที่กองทัพสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ในสงครามที่แอฟริกา และอิรัก ที่สับสนและผันผวน แต่ตอนนี้ถูกนำมาใช้อธิบายโลกปัจจุบันที่มีแต่ความสับสน และผันผวนราวกับอยู่ในสงคราม และสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ศศิมา สุขสว่าง (2562) กล่าวว่า ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี การแข่งขันสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้องค์กรต่าง ๆ ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ สถานการณ์เหล่านี้เรียกว่า “VUCA World” ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้นำองค์กรที่ต้องเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือให้ทันสถานการณ์ในการรับมือกับกระแสโลกที่ผันผวนหรือ VUCA World นี้ ทุกคนต่างพุ่งเป้าไปที่การศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน จึงเป็นความจำเป็นที่การศึกษาจะต้องทบทวนและปรับเปลี่ยน เพื่อปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พลิกผันไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือได้ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต

นรรักษ์ ฝั้นเชียร (2562) โลกยุค VUCA (VUCA World) คือ ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ เทคโนโลยี การแข่งขัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอก ทำให้ทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสใหญ่ของโลก 3 กระแส อันได้แก่ 1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือ กระแสของการหลอมรวมสังคมขึ้นเป็นสังคมเดียว เชื่อมโยงโลกทั้งใบเข้าด้วยกัน ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารหรือเดินทางถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว 2) กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี (Big Bang of Technology) คือ กระแสของการที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว และก้าวกระโดด ทำให้เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นบนโลกอย่างมากมาย และทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น 3) กระแสความเป็นใหญ่ของเงินทุน (Financialization) คือ กระแสแห่งทุนนิยม การเติบโตของทุนนิยมแบบธุรกิจการเงิน (Financialization) ที่ธุรกิจภาคการเงินมีบทบาทและสัดส่วนสูงขึ้นไปในระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้เกิดจากนวัตกรรมทางการเงินที่แปลงทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นเงินทุน

Plook Teacher (2562) กล่าวว่า V (Volatility) คือ ความผันผวน การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วไม่สามารถคาดเดาได้ สามารถอุดรอยโหว่จากผลกระทบนี้ด้วยการรู้จักติดตามข่าวสาร การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้จักปรับตัว U (Uncertainty) คือ ความไม่แน่นอน ยากต่อการตัดสินใจ สามารถอุดรอยโหว่จากผลกระทบนี้ด้วยการใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีภาวะผู้นำกล้าตัดสินใจ C (Complexity) คือ ความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ในเชิงระบบ สามารถอุดรอยโหว่จากผลกระทบนี้ด้วยการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยในการทำให้เกิดการทำงานที่ง่ายขึ้น A (Ambiguity) คือ ความคลุมเครือไม่ชัดเจน ไม่สามารถคาดเดาผลได้ชัดเจน ซึ่งเราสามารถอุดรอยโหว่จากผลกระทบนี้ด้วยการรู้จักสื่อสาร ฉลาดสื่อสาร และรู้จักที่จะทำงานแบบร่วมมือ

สรุปได้ว่า ยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทำให้ทุกคนรู้สึกถึงความไม่มั่นคงและไม่คุ้นชิน ยิ่งถ้าไม่สามารถปรับตัวได้หรือปรับตัวได้ช้าก็จะส่งผล

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

กระทบต่องาน และการดำเนินชีวิตของตัวเอง ปัจจุบันมีการพุ่งเป้าไปที่การศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน จึงจำเป็นที่การศึกษาจะต้องทบทวนและปรับเปลี่ยน เพื่อปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการจัดการหลักสูตร และพัฒนาสถานศึกษา เพื่อรองรับตัวชี้วัด ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติและค่านิยม ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต โดยใช้ทักษะการใช้สื่อ และการเข้าถึงสังคมในโลกออนไลน์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล เพื่อส่งเสริมผู้เรียนตามแนวทางของศตวรรษที่ 21 ช่วยอุดช่องโหว่จากผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวตัวของกระแส VUCA จากการพัฒนาปรับตัว รู้จักติดตามข่าวสาร รู้จักสื่อสาร มีภาวะผู้นำกล้าตัดสินใจ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการทำงานที่ง่ายขึ้น

การบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน

เมื่อโลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วยุค VUCA World ผู้นำหรือผู้บริหารการศึกษา ต้องพัฒนาการศึกษาอย่างมีเป้าหมาย เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษา 1. โอกาสทางการศึกษา ให้ทุกคนมีโอกาสได้รับ ได้เรียน เข้าถึงทางการศึกษาเป็นอันดับแรก ทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่มทุกอาชีพ ทุกระดับการศึกษา 2. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การจัดการศึกษาในทุกๆ ระดับ ปัจจุบันนี้มีความแตกต่างกันมาก ทั้งในด้านกายภาพจิตภาพ สังคมภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ด้วยสภาพที่สังคมแตกต่างกัน ทั้งสังคมเมือง สังคมชนบท การบริหารจัดการทั้งภาครัฐและเอกชน แม้แต่ช่องว่างของคนรวย คนจน สังคม วัฒนธรรม ก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3. สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษา เมื่อทุกคนมีโอกาสได้เข้าถึงการศึกษา ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จะทำให้การเจริญเติบโตทางการศึกษาตามมา เศรษฐกิจ สังคมก้าวหน้า ประเทศชาติก้าวสู่ความยั่งยืน ไม่ว่าจะสถานการณ์จะวิกฤตหรือไม่วิกฤต ยิ่งในสถานการณ์วิกฤตเป็นโอกาสในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน จะเห็นว่าผู้นำหรือผู้บริหารศึกษานั้น ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รุดหน้ามียิ่ง และต้องมองโลกอย่างทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกยุค VUCA World (มติชนออนไลน์, 2564)

ศศิมา สุขสว่าง (2562) กล่าวว่า แนวทางรับมือกับยุค VUCA world สำหรับผู้นำองค์กรหรือผู้นำทีมประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ 1. วิสัยทัศน์ (Vision) ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ โดยอย่างรวดเร็ว และตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการสื่อสาร (COMMUNICATE) กับทีมงานและคนในองค์กร การสื่อสารที่ชัดเจนและทำให้ทุกคนเห็นเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรให้เป็นภาพเดียวกัน และรู้ว่าจะก้าวเดินไปในทิศทางใด เชื่อมมั่น (Belief) เชื่อมมั่นในตัวเองและผู้อื่น และให้การสนับสนุนการเติบโตทั้งทางความคิด (Growth Mindset) และการทำงานสไตล์ใหม่ ๆ ในทางเดียวกับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กร มุ่งมั่น (Focus) และมั่นใจว่าทีมของคุณมีความสามารถ และก้าวไปด้วยกันกับทิศทางขององค์กร 2. การทำความเข้าใจ (Understanding) ทำความเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กร ชัดความสามารถและกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้โดยอยากรู้อยากเห็น (CURIOSITY) เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้คำถามปลายเปิดหรือคำถามแบบโค้ช

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

เปิดใจ stakeholder เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ ๆ มาพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในองค์กร เอาใจใส่ (EMPATHY) กับทีมงาน เพื่อให้ได้ใจ และการร่วมมือร่วมใจอย่างต่อเนื่อง เปิดใจ (OPEN MIND) เปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อได้ไอเดียเชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. ชัดเจนกระจ่าง (Clarify) ในยุคที่ระบบและองค์กร สภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ มีปัจจัยมากมาย และซับซ้อนต่อการตัดสินใจ (Multiple key decision factors) การสร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้การตัดสินใจของผู้นำทันต่อเหตุการณ์ โดยการจัดระบบให้เรียบง่าย (SIMPLIFY) ลดความซับซ้อนของระบบ และเน้นประเด็นหลักที่เป็นแก่นขององค์กรจริง ๆ ไม่เสียเวลากับระบบหรือขั้นตอนที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับองค์กร ตระหนักรู้ (Awareness) ใช้สัญชาตญาณ และประสบการณ์ในการทำงาน และตัดสินใจ การคิดเชิงระบบ (SYSTEMS THINKING) เพื่อให้ได้มุมมองแบบองค์รวมแล้วแยกย่อยออกมาเป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน 4. ความว่องไว (Agility) ต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ยืดหยุ่น และมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะสามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ โดยที่ยังคงเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์กรยังอยู่ โดยการตัดสินใจ (DECISIVENESS) ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และตัดสินใจด้วยความมั่นใจ การพัฒนานวัตกรรม (innovation) เรียนรู้ปัญหาของลูกค้า ใส่ใจกับผู้คนแล้วพัฒนานวัตกรรมใหม่ออกมา เพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น การให้อำนาจ (EMPOWER) การทำงานสร้างเครือข่าย การทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนทำให้ผู้อื่นสามารถทำงานได้อย่างยอดเยี่ยม

อมรรัตน์ เตชะนอก (2563, น. 372) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี การเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นนักสร้างพลัง และแรงบันดาลใจเชิงบวก ตัวแบบที่ดี และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน ผู้บริหารต้องสร้างโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทำความเข้าใจ เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา ชัดความสามารถและกลยุทธ์ของสถานศึกษา มีความกระจ่างชัด สร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์ มีความว่องไวต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ เป็นผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และเตรียมความพร้อมในยุค VUCA world โดยนำความฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัลมาใช้ส่งเสริม และพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลในยุคโลกพลิกผันได้

ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัลอย่างไร

เมื่อพูดถึงความฉลาดหลายคนคงจะต้องนึกถึงการวัด IQ และ EQ ที่เป็นความฉลาดด้านเชาว์ปัญญา และด้านอารมณ์ แต่มาถึงยุคนี้ที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตไม่หยุดนิ่ง เราเลือกจะสื่อสารกันผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จนเกิดสังคมใหม่บนสื่อออนไลน์ DQ เป็นผลจากศึกษาและพัฒนาของหน่วยงานที่มีชื่อเรียกว่า DQ Institute เกิดจากความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชนทั่วโลกประสานงานร่วมกับ World Economic Forum ที่ส่งเสริมให้เด็ก ๆ ทั่วโลกมีความรู้และทักษะในการใช้ชีวิตบนโลก

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ออนไลน์อย่างปลอดภัย แต่ไม่ใช่แค่เด็ก ๆ เท่านั้นที่ควรเป็น “ผู้ฉลาดรู้เน็ต” แต่รวมไปถึง คุณปู่ คุณย่า และทุกคนที่ใช้งานอินเทอร์เน็ต(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2562, น.16)

ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล (2562) กล่าวว่า ปัจจุบันความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการควบคุม กำกับตน รู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด และปลอดภัย พลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ ความเป็นพลเมืองดิจิทัลนับเป็นมาตรฐานหนึ่งด้านทางเทคโนโลยีการศึกษาที่เสนอโดยสมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE : International Society for Technology in Education)

สรานนท์ อินทนนท์ (2563, น.3) กล่าวว่า ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ :Digital Intelligence Quotient) คือ กลุ่มความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้นักคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติและค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือทักษะการใช้สื่อ และการเข้าสังคมในโลกออนไลน์

นภัสนันท์ สุวรรณวงศ์ (2564, น.281) กล่าวว่า ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) เป็นกลุ่มของความสามารถในการรับรู้ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมที่จะทำให้ผู้เรียนหรือคนในยุคดิจิทัล สามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้

บุญเลิศ อรุณพิบูลย์ และจิตติมา ธรรมบำรุง (2561) กล่าวว่า ระดับของความฉลาดทางดิจิทัล สามารถแบ่งได้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ระดับพลเมืองดิจิทัล หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และสื่อดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ 2 การสร้างสรรค์ทางดิจิทัล (Digital Creativity) ระดับการสร้างสรรค์ทางดิจิทัล หมายถึง ความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงสร้างสรรค์ ความสามารถในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจดิจิทัล โดยการใช้เครื่องมือดิจิทัลเปลี่ยนความคิดให้กลายเป็นสินค้าหรือบริการที่ใช้งานได้จริง

ระดับที่ 3 ผู้ประกอบการดิจิทัล(Digital Entrepreneurship) ระดับผู้ประกอบการดิจิทัล หมายถึง ความสามารถใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีทันสมัยเข้าแก้ปัญหาในระดับโลกหรือสร้างโอกาสใหม่ ๆ

ปณิตา วรรณพิรุณ (2560) กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางดิจิทัล ประกอบด้วยทักษะ 8 ด้าน ดังนี้

1. การแสดงตัวตนบนโลกดิจิทัล (Digital Identity) คือความสามารถในการสร้างและจัดการลักษณะเฉพาะของตนเองบนโลกออนไลน์สร้างความตระหนักในเรื่องของภาพลักษณ์การแสดงออกทางความคิดและสามารถจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแสดงตัวตนบนโลกออนไลน์ทั้งในระยะสั้น และในระยะยาว

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14

"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

2. การใช้เครื่องมือและสื่อดิจิทัล (Digital Use) คือ ความสามารถในการใช้งาน การควบคุม และการจัดการข้อมูลดิจิทัลและสื่อดิจิทัลเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างชีวิตออนไลน์และออฟไลน์เพื่อให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับการใช้งาน

3. ความปลอดภัยทางดิจิทัล (Digital Safety) คือ ความสามารถในการจัดการความเสี่ยงในโลกออนไลน์เช่น การกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต (Cyberbullying) ล่อลวง คูกคาม การเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมายหรือเป็นอันตราย

4. ความมั่นคงปลอดภัยทางดิจิทัล (Digital Security) คือ ความสามารถในการตรวจจับภัยคุกคามในโลกไซเบอร์

5. ความฉลาดทางอารมณ์บนโลกดิจิทัล (Digital Emotional Intelligence) คือความสามารถในการเข้าถึงคนในโลกออนไลน์ ได้แก่ การเอาใจใส่การเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น การเห็นใจการแสดงน้ำใจ การช่วยเหลือและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ ในโลกออนไลน์

6. การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) คือความสามารถในการสื่อสารการปฏิสัมพันธ์ และทำงานร่วมกันกับผู้อื่นโดยใช้เทคโนโลยี และสื่อดิจิทัล

7. การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) คือ ความสามารถในการค้นหา การประเมินผล การใช้ประโยชน์ การแบ่งปัน และสร้างสรรค์เนื้อหา รวมถึงความสามารถในการประมวลผลการคิดคำนวณอย่างเป็นระบบ

8. สิทธิทางดิจิทัล (Digital Rights) คือ ความสามารถในการเข้าใจ และรักษาสิทธิส่วนบุคคลของตนเอง สิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย รวมถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัว ทรัพย์สินทางปัญญา เสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็น และการป้องกันตนเอง จากคำพูดที่แสดงถึงความเกลียดชัง

สรุปได้ว่า ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล หรือความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) เป็นชุดความสามารถด้านการรับรู้ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ที่จะทำให้คนในยุคโลกพลิกผัน สามารถเผชิญกับความท้าทาย และปรับตัวให้เข้ากับยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งความฉลาดทางดิจิทัลแบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ พลเมืองดิจิทัล การสร้างสรรค์ทางดิจิทัล ผู้ประกอบการดิจิทัล การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ทำให้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประโยชน์ และปลอดภัย จึงจำเป็นที่การศึกษาจะต้องทบทวน และปรับเปลี่ยน เพื่อปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค VUCA world สถานศึกษาจึงต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตร และพัฒนาสถานศึกษา เพื่อรองรับตัวชี้วัด ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทักษะ และค่านิยม โดยมีองค์ประกอบ คือการแสดงตัวตนบนโลกดิจิทัล การใช้เครื่องมือและสื่อดิจิทัล ความปลอดภัยทางดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัยทางดิจิทัล ความฉลาดทางอารมณ์บนโลกดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล การรู้ดิจิทัล และสิทธิทางดิจิทัล ซึ่งความฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล สามารถสร้างและใช้ประโยชน์ ใช้เทคโนโลยี เข้าใจ และบริหารความเสี่ยงด้านดิจิทัล รับรู้และการรับมือกับภัยด้านดิจิทัล รับรู้เข้าใจและแสดงออก การสื่อสารกับผู้อื่น สามารถค้นหา อ่าน วิเคราะห์ แยกแยะ สร้าง ประยุกต์ และแลกเปลี่ยน เข้าใจและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน รวมทั้งกฎหมายต่างๆ ในการใช้เทคโนโลยี

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

บทสรุป

โลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค VUCA World ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การแข่งขัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอก ทำให้ทุกภาคส่วน ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในคนสามารถเตรียมรับมือและปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค VUCA World ได้ ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผันผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีการบริหารสถานศึกษาอย่างมีเป้าหมาย เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ ควบคุม ดูแลของสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรจัดหลักสูตร และพัฒนาสถานศึกษา เพื่อรองรับตัวชี้วัด ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและค่านิยม ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตโดยใช้ทักษะการใช้สื่อ และการเข้าถึงคมในโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม และปลอดภัย เพื่อก่อให้เกิดทักษะสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผันที่จะทำให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่สมบูรณ์ และพร้อมที่จะเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี กระแสความเป็นใหญ่ของเงินทุน รวมถึงการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital intelligence). สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 1, 2564, จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/10611-digital-intelligence>.
- นภัสนันท์ สุวรรณวงศ์. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยดิจิทัลเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*. 13(1), 279-293.
- นรรักษ์ต์ ฝันเชียร. (2562). การส่งเสริมการศึกษาไทยเพื่อรับมือกับโลกยุค VUCA. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 3, 2564, จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/76134/-blog-teaartedu-teaart>.
- บุญเลิศ อรุณพิบูลย์ และฐิติมา ธรรมบำรุง. (2561). ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence: DQ). สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 3, 2564, จาก https://oer.learn.in.th/search_detail/result/104694.
- ปณิตา วรรณพิรุณ. (2560). ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence: DQ). *พัฒนาเทคนิคการศึกษา*. 29(102), 12-20.
- มติชนออนไลน์ 16 กุมภาพันธ์ 2564. ผู้บริหารการศึกษาหรือ ผู้นำในยุค VUCA World. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 3, 2564, จาก <http://www.sobkroo.com/articledetail.asp?id=1966>.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). การเรียนรู้ในโลก VUCA สู่ Social Quotient. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรม หลักสูตรและการเรียนรู้, กรุงเทพมหานคร : ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปัน.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2562). VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้ในยุคใหม่. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 1, 2564, จาก <https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world>.

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

- สรานนท์ อินทนนท์. (2563). **ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. วอลต์ ออนไลน์ คลาวด์ จำกัด, ปทุมธานี : มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.).
- อมรรัตน์ เตชะนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21. *Journal of Modern Learning Development*. 5(6), 364-373.
- ETDA (สพธอ.) (2562). **วัยใส วัยเก๋า ฉลาดรู้เน็ต 2**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- Giles, Sunnie. (2018). **How VUCA Is Reshaping The Business Environment, And What It Means For Innovation**. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 1, 2564, จาก <https://www.forbes.com>.
- Namptom, Thum. (2019). **VUCA World ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อนและคลุมเครือ**. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 4, 2564, จาก <https://reder.red/vuga-world-18-12-2019>.
- Plook Teacher. (2562). **การส่งเสริมการศึกษาไทยเพื่อรับมือกับโลกยุค VUCA**. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 4, 2564, จาก www.trueplookpanya.com/blog/content/76134/-blog-teaartedu-teaart.